

L'esperit de Bolonya en entredit

De sempre **AQU Catalunya** ha considerat prioritari el manteniment de lligams molt estrets amb els seus homònims dels països més interessats pel seu leimotiv: la qualitat del sistema universitari. Les raons d'aquest comportament eren dues: d'una banda, l'enriquiment que per a nosaltres comportava l'intercanvi d'experiències amb agències de prestigi; i, de l'altra, el convenciment que l'Espai europeu d'educació superior acabaria per confiar a les agències que haguessin superat les avaluacions externes necessàries a la resolució del problema de les acreditacions de títols a escala internacional. Si **AQU Catalunya** volia figurar entre aquestes agències, havia d'assolir com més aviat millor les condicions exigides per aquest reconeixement.

Efectivament, després de diverses declaracions dels ministres europeus del ram, el Parlament i la Comissió aprovaren, el 15 de febrer de 2006, un conjunt de recomanacions adreçades als governs dels estats membres per garantir la qualitat de l'ensenyament superior. En termes resumits, encoratjaven a confiar a les agències, en la mesura del possible independents dels mateixos governs i de les universitats, el desenvolupament de sistemes rigorosos d'avaluació del funcionament de les institucions universitàries. Per mantenir un nivell d'exigència similar es proposava, al document esmentat anteriorment, la creació d'un registre europeu on només figurassin les agències que haguessin palesat la seva capacitat d'acreditació i avaluació d'acord amb els estàndards europeus. Encara més, es demanava que els governs respectius permetessin que els establiments d'ensenyament superior poguessin triar l'agència inscrita al registre europeu a la qual encarregar les acreditacions i avaluacions necessàries.

Avui són trenta-sis les agències que, després de superar les proves exigides, seran inscrites al registre europeu. Entre elles figuren **AQU Catalunya** i l'ANECA. Cal reconèixer que

no ens va ser fàcil assolir la fita que desitjàvem. I també que, a l'informe redactat per l'ENQA (European Association for Quality Assurance in Higher Education) on se'ns donava el llum verd del reconeixement europeu, se'ns indicaven quins punts febles s'havien de corregir si volíem assegurar la continuïtat de la nostra presència al registre esmentat. Entre aquestes recomanacions hi ha la d'incrementar la independència davant del Govern i de les universitats, cosa que exigirà esmenar la legislació vigent.

Malauradament, no sembla que el Govern de l'Estat faci gaire cas de les recomanacions de les instàncies europees. En el Decret que desenvolupa el procés d'acreditació de les titulacions, s'atorga el monopoli d'aquesta funció a l'ANECA; es fa cas omís, doncs, de la quarta recomanació de l'acord del Parlament i el Consell europeus. A més, en cas de discrepància entre les universitats i l'ANECA, és el Consejo General de Universidades qui tindrà la darrera paraula. I és evident que aquest òrgan no és independent ni del Govern de l'Estat ni de les universitats, atesa la seva composició.

Sabem que la Conselleria havia iniciat gestions per tal d'esmenar el projecte comentat. L'èxit, però, ha estat nul. Hi ha encara possibilitats d'esmena? Esperem i desitgem que hom reconsideri la seva posició i es corregeixin, si més no parcialment, les divergències amb les recomanacions europees. A **AQU Catalunya** no pretenem cap exclusivitat sobre les universitats catalanes pel que fa a l'acreditació. Però tampoc no creiem convenient que hi hagi una altra agència, per molt competent que sigui, que disposi d'aquest privilegi, perquè és anar contra l'esperit de Bolonya i contra els vents que bufen més enllà dels Pirineus.

Antoni Serra Ramoneda,
president d'**AQU Catalunya**

Sumari

■ Pàgina 2

La Comissió de Professorat Lector i Professorat Col·laborador només avaluarà el professorat lector

AQU Catalunya, 10 anys de compromís amb la qualitat universitària

Convocatòria d'ajuts per a l'elaboració d'estudis i guies per a l'avaluació de competències

■ Pàgina 3

El reconeixement d'**AQU Catalunya**, una oportunitat per al sistema universitari català

■ Pàgines 4-5

Consideracions al Reial decret per a l'ordenació de les titulacions universitàries oficials

■ Pàgina 6

La renovació de la Comissió d'Avaluació de la Recerca

■ Pàgina 7

L'avaluació de centres de recerca a **AQU Catalunya**

■ Pàgina 8

Sobre l'impacte de les avaluacions

La Comissió de Professorat Lector i Professorat Col·laborador només avaluarà el professorat lector

La Llei orgànica 4/2007, de 12 d'abril, per la qual es modifica la Llei orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'universitats deixa sense contingut l'article 51, que regulava la figura de professorat col·laborador. Per aquest motiu, i fins que el Govern no dicti la normativa sobre la contractació excepcional de professorat col·laborador per part de les universitats (tal com preveu la disposició transitòria segona de la modificació de la LOU), la Comissió de Professorat Lector i Professorat Col·laborador d'**AQU Catalunya** ha considerat adequat no admetre a tràmit les sol·licituds per a l'emissió de l'informe previ a la selecció per a la contractació de professorat col·laborador. La resolució IUE/2218/2007, de 13 de juliol, dóna publicitat a aquest acord.

AQU Catalunya, 10 anys de compromís amb la qualitat universitària

Aquest llibre vol ser un resum de la trajectòria d'**AQU Catalunya**. De la mà dels seus tres directors, s'hi expliquen les fases que han marcat aquesta dècada —els primers passos, la consolidació i el futur—, però també hi ha un reconeixement explícit als veritables protagonistes de la qualitat universitària: les universitats. Per aquesta raó, el pes del llibre el tenen les memòries dels projectes guardonats en les distincions de qualitat convocades per l'Agència amb motiu del seu desè aniversari, i que pretenen ser exemples pel que fa al disseny de polítiques d'assegurament de la qualitat, l'adaptació de titulacions a l'Espai europeu d'educació superior i la implantació de millores fruit dels processos d'avaluació institucional.

Convocatòria d'ajuts per a l'elaboració d'estudis i guies per a l'avaluació de competències

AQU Catalunya ha obert dues convocatòries d'ajuts, adreçades a grups d'investigadors de les universitats catalanes, per a l'elaboració d'estudis sobre punts d'especial interès i repercussió social pel que fa a la qualitat del sistema universitari català, i per a l'elaboració de guies d'avaluació de competències en el marc dels processos d'acreditació de titulacions universitàries oficials a Catalunya.

L'ajut per a l'elaboració d'estudis preveu un import de 60.000 euros i les temàtiques següents:

- L'impacte dels processos de verificació dels màsters oficials realitzats per **AQU Catalunya**.
- La qualitat de l'ensenyament des de la perspectiva dels estudiants.
- Dades i causes de l'abandonament dels estudiants a la universitat.
- L'accés i el resultat de la via de Formació Professional als estudis universitaris.
- El rendiment acadèmic dels estudiants el primer any a la universitat.

L'ajut per a l'elaboració de guies d'avaluació de competències preveu un import de 180.000 euros i les temàtiques següents:

- Àrea d'Humanitats.
- Àrea de Ciències Socials.
- Àrea de Matemàtiques i Ciències Experimentals.
- Àrea de Ciències de la Vida, Medicina i Salut.
- Àrea d'Enginyeria i Arquitectura.
- Laboratoris de ciències i tecnologia.
- Treballs de camp en les Ciències Socials.
- Projecte final de carrera d'Humanitats.
- Projecte final de carrera de Ciències Socials.
- Projecte final de carrera de Matemàtiques i Ciències Experimentals.
- Projecte final de carrera de Ciències de la Vida, Medicina i Salut.
- Projecte final de carrera d'Enginyeria i Arquitectura.

Més informació al web www.aqucatalunya.cat.

Josep Grifoll Saurí, cap de l'Àrea d'Avaluació de la Qualitat d'AQU Catalunya

El reconeixement d'AQU Catalunya, una oportunitat per al sistema universitari català

Encara que només sigui de manera puntual o per simple curiositat, és interessant donar un cop d'ull als rànquings internacionals que sobre la qualitat de les universitats s'han anat publicant darrerament. N'hi ha per triar i remenar, des dels elaborats pel Times Higher Education, passant pel setmanari *Newsweek*, fins al famós de la Shanghai Jiao Tong University. En general, en tots es detecta una presència molt forta d'institucions dels Estats Units, mentre que en l'àmbit europeu destaca la posició de fortalesa de què gaudeixen les universitats escandinaves, a banda òbviament de les britàniques.

L'ús de rànquings, que de ben segur està sotmès a arguments de signe divers, ens convida, però, a qüestionar-nos sobre la importància i l'abast dels sistemes de garantia de la qualitat, tant els que s'implanten a les universitats com, molt especialment, els que s'articulen a escala suprainstitucional.

En un món global i d'elevada mobilitat internacional, els rànquings pesaran, malgrat que en l'actualitat hom pugui pensar que són elaborats amb criteris discutibles. Els esforços que duen a terme els països escandinaus per promoure sistemes externs de garantia de la qualitat en l'ensenyament superior, encara que disposin d'universitats de prestigi reconegut, no semblen fets en va. Efectivament, tots aquests països, de població semblant a la catalana, disposen d'agències reconegudes per l'ENQA (European Association for Quality Assurance in Higher Education). Dinamarca i Suècia han estat els primers països a reconfirmar externament la qualitat de les seves agències.

Actualment l'ENQA està formada per 36 agències nacionals que en són membres de ple dret. Són 36 agències que cobreixen un territori europeu de més de 350 milions de persones, la qual cosa suposa que aproximadament hi ha una agència de qualitat membre de l'ENQA per cada 10 milions d'habitants.

D'aquestes 36 agències, en aquests moments 8 han confirmat el seu nivell de qualitat mitjançant una avaluació externa, d'acord amb les guies i els estàndards europeus per a la qualitat (aprovats pels ministres competents en ensenyament superior el 2005 a Bergen). Juntament amb les agències de Dinamarca, Suècia i Suïssa, **AQU Catalunya** ha estat pionera a passar favorablement un procés d'avaluació externa, reconeixement que també han aconseguit l'espanyola ANECA, la irlandesa HETAC i 2 agències d'acreditació d'Alemanya. Durant aquest any 2007 està també prevista la finalització de les avaluacions externes de 9 agències més (3 d'Àustria, 3 d'Alemanya, 1 de França, 1 dels Països Baixos i 1 d'Irlanda).

En aquest punt convé subratllar l'interès estratègic que aquest reconeixement extern té per a tot el sistema universitari català, ja que es dota d'una eina avalada internacionalment. Una eina que té per objectiu millorar la qualitat de les universitats de Catalunya, però que també es projecta cap a l'exterior en la mesura que dóna garanties sobre la qualitat de les universitats més enllà de les nostres fronteres.

Òbviament, la feina de les agències, també d'**AQU Catalunya**, té un impacte sobre l'oferta acadèmica de les universitats. Si internament la tasca de les agències hauria de ser apreciada com

una **eina en favor de la millora de la qualitat de l'oferta acadèmica**, des d'un punt de vista internacional (tant des de l'òptica acadèmica com professional) les agències són principalment apreciades per la seva **capacitat de transparentar adequadament la qualitat dels serveis** que presten les universitats d'un àmbit determinat. En aquest sentit, l'avaluació externa d'**AQU Catalunya**, malgrat ser positiva, posa de manifest un seguit d'aspectes sobre els quals l'Agència haurà de reflexionar i debatre amb els diferents grups d'interès.

- La primera recomanació que fa l'avaluació ENQA a **AQU Catalunya** va adreçada a elaborar un **pla estratègic** per a l'Agència, conjuntament amb les universitats i el Govern de Catalunya. Des de la creació de l'Agència s'han desplegat, amb una col·laboració notable de les universitats, nombrosos processos d'avaluació de la qualitat, que han permès construir metodologies alhora que establir les bases per als canvis estructurals associats a l'EEES.

L'esforç realitzat per tot el sistema recomana un ordenament dels objectius, de les metodologies i de les prioritats que atorgui una consistència i una eficiència més grans als processos d'avaluació. En altres paraules, quines sinergies afavorim per disposar de processos avaluatius menys costosos i més efectius?

- Un altre element recomanat per l'avaluació externa ha estat el de garantir que **tots els grups d'interès siguin informats adequadament sobre les conclusions de les avaluacions de la qualitat**.

- Una tercera reflexió que ens aporta l'avaluació externa se centra en els **òrgans de decisió d'AQU Catalunya**. Podem millorar la composició i el funcionament d'aquests òrgans per tal que l'Agència sigui una eina encara més efectiva?

- Una quarta recomanació va en la línia de millorar els mecanismes de *feedback* establerts per **AQU Catalunya** per tal de recollir millor l'opinió de tots els actors relacionats amb la garantia de la qualitat, i molt especialment els que se sotmeten a processos d'avaluació externa.

En paral·lel a aquestes recomanacions, la mateixa Agència en va apuntar d'altres, com per exemple:

- Promoure el desenvolupament de **mecanismes interns de garantia de la qualitat a les universitats**.

- Afavorir el **rol dels estudiants en els processos de garantia de la qualitat**.

- Fer **més inclusiva la metodologia d'avaluació del professorat**.

En conclusió, el fet que **AQU Catalunya** hagi vist renovada la confiança des d'una òptica internacional facilitarà la seva admissió en el futur registre europeu d'agències amb capacitat acreditadora. És substancial, doncs, que les universitats i el Govern continuïn renovant la confiança en aquest òrgan per tal de poder situar les universitats de Catalunya entre les millors d'Europa.

Javier Bará Temes, director d'AQU Catalunya

Consideracions al Reial decret per a l'ordenació de les titulacions universitàries oficials

Nova estructura de titulacions universitàries

El Consell de Ministres ha aprovat el Reial decret 1393/2007, de 29 d'octubre, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments universitaris oficials. D'acord amb aquest nou marc normatiu, les universitats catalanes podran impartir titulacions universitàries conduents a l'obtenció de títols oficials que s'estructuraran en tres cicles: **grau** (4 anys), **màster universitari** (d'1 a 2 anys)¹ i **doctor**. Aquests títols tindran caràcter oficial i validesa plena a tot l'Estat espanyol, amb plens efectes acadèmics, i habilitaran, si escau, per a la realització d'activitats de caràcter professional regulades. A més a més, hauran de tenir preus públics, que fixarà cada comunitat autònoma dins els límits que estableixi la Conferència General de Política Universitària.²

L'any 2010 totes les titulacions universitàries oficials catalanes i de l'Estat espanyol hauran d'estar adaptades a aquesta nova estructura, que contribuirà a fer realitat l'Espai europeu d'educació superior, juntament amb una quarantena de països.

Grau (240 crèdits): titulacions que tenen com a finalitat l'obtenció per part de l'estudiant d'una formació general, en una o unes quantes disciplines, i una formació orientada a la preparació per a l'exercici d'activitats de caràcter professional.

Màster universitari (60-120 crèdits): titulacions que tenen com a finalitat l'adquisició per part de l'estudiant d'una formació avançada, de caràcter especialitzat o multidisciplinari, orientada a l'especialització acadèmica o professional, o bé a promoure la iniciació en tasques investigadores.

Doctor: titulacions que tenen com a finalitat la formació avançada de l'estudiant en les tècniques de recerca; podran englobar cursos, seminaris o altres activitats orientades a la formació investigadora i inclouran l'elaboració i la presentació de la tesi doctoral corresponent, consistent en un treball original de recerca.

Desplegament de les noves titulacions

El Reial decret, a més a més, regula altres elements significatius per al desplegament de les noves titulacions. Concretament, a partir de la seva entrada en vigor:

- Les universitats incrementaran la seva autonomia pel que fa a la creació i la proposta dels títols oficials que vulguin impartir, d'acord amb unes regles establertes prèviament. D'aquesta manera, les universitats seran les responsables de dissenyar i proposar els plans d'estudis que considerin més atractius i que estiguin més d'acord amb els seus recursos i interessos. Es facilita així el camí cap a l'especialització de les universitats i la seva plena adaptació a les necessitats i les opcions formatives del seu entorn.
- El pla d'estudis s'haurà d'entendre com un projecte que requereix justificació, objectius, admissió d'estudiants, continguts, planificació, recursos, resultats previstos i sistema de garantia de la qualitat.
- Els plans d'estudis hauran de tenir en compte, a més a més de l'enfocament tradicional basat en continguts i hores lectives, l'adquisició de competències per part dels estudiants, i hauran de fer èmfasi en els mètodes d'aprenentatge i els procediments per avaluar aquestes competències. Es proposen els ECTS com a unitat de mesura.
- Els plans d'estudis hauran de considerar sistemes de garantia de la qualitat que sostinguin un funcionament eficient de les noves titulacions i creïn les evidències necessàries per als processos d'acreditació a què estaran sotmesos. Hi haurà d'haver una transparència total dels plans d'estudis, per tal de donar la màxima informació a l'estudiant interessat a seguir uns estudis determinats.
- Els plans d'estudis hauran de passar per un procés de verificació, acreditació i autorització: un procés de verificació en el moment de la proposta del títol per a la seva autorització i inscripció al Registre d'Universitats, Centres i Títols, un procés d'acreditació cíclica cada sis anys des de la data del seu registre per tal de renovar-ne l'acreditació i un procés d'autorització per part del Govern de la Generalitat de Catalunya en el cas dels plans d'estudis de les universitats catalanes. Els plans d'estudis de les titulacions oficials hauran de ser verificats pel Consejo de Universidades, i l'ANECA haurà d'establir els protocols de verificació i d'acreditació necessaris. El paper de les agències per a la qualitat universitària de les comunitats autònomes queda acotat en els processos de seguiment i d'acreditació de les titulacions.

¹ En el conjunt d'Europa l'estructura adoptada majoritàriament ha estat 3 anys per a les titulacions de grau i 2 per a les de màster.

² Nou òrgan de concertació, coordinació i cooperació de la política general universitària creat en la darrera reforma de la LOU i que està compost pel ministre responsable d'universitats i pels responsables d'universitats dels governs de les comunitats autònomes, a més d'uns altres cinc membres designats pel president de la Conferència.

Comentaris a la regulació dels processos de verificació i d'acreditació

Com queda clar en el punt anterior, aquest nou marc normatiu estableix l'ANECA com a única agència avaluadora del procés de verificació de noves titulacions universitàries, tant pel que fa a les de grau com a les de màster i doctorat.

No cal dir que aquesta marginació de les agències de qualitat autonòmiques suposa una limitació greu de la nostra autonomia universitària i la relegació d'**AQU Catalunya**, l'agència més antiga de totes les de l'Estat i plenament reconeguda en el marc regulador europeu, a un pla secundari en relació amb la seva activitat present.

A banda d'aquest fet, el Reial decret conté greus deficiències tècniques que vulnereu els acords europeus pel que fa a la qualitat universitària, deficiències que s'exposen més endavant. Primerament, però, es revisen els antecedents:

- L'any 2005 els ministres responsables d'educació universitària de la Unió Europea, entre ells el de l'Estat Espanyol, van signar a Bergen un acord en el qual s'afirma:

“Adoptem els estàndards i les directrius per a la garantia de la qualitat en l'EEES proposats per l'ENQA. Ens comprometem a introduir el model proposat **d'avaluació per part de les agències de qualitat nacionals**, respectant els criteris i les pautes comunament acceptats. Acollim el principi d'un **registre europeu d'agències de qualitat basat en revisions nacionals**. Demanem que la forma pràctica de la seva aplicació sigui desenvolupada per l'ENQA en cooperació amb l'EUA, EURASHE i ESIB, que ens facin arribar un informe per mitjà del Grup de Seguiment. Remarquem **la importància de la cooperació entre agències reconegudes a escala nacional per tal d'incrementar el reconeixement mutu de les decisions sobre acreditació o garantia de qualitat.**”

La creació del Registre Europeu d'Agències de Qualitat va ser reforçada per la recomanació del Parlament Europeu i del Consell el 15 de febrer de 2006, i ha estat confirmada enguany pels ministres competents a la reunió de Londres. S'espera que comenci a funcionar l'any que ve.

- La nova redacció de l'apartat 3 de l'article 31 de la LOU recull, de manera genèrica però clara, tant els objectius de cooperació com els referents internacionals de qualitat adoptats a Bergen:

“[...] l'Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación i els òrgans d'avaluació creats per llei de les comunitats autònomes, d'acord amb els estàndards internacionals de qualitat, establiran mecanismes de cooperació i reconeixement mutu. La Conferència General de Política Universitària informará i proposará al Govern la seva regulació [...]”

- El document *Directrices para la elaboración de títulos universitarios de grado y máster*, publicat pel Ministeri el 21 de desembre de 2006, diu:

“11. [...] Els criteris proposats per al registre d'un títol, presentats en aquest document, seran la base dels criteris posteriors d'acreditació. Aquests criteris estan d'acord amb els Criteris i directrius per a la garantia de la qualitat en l'Espai europeu d'educació superior, elaborats per l'ENQA i aprovats en la reunió de ministres de Bergen.”

Les deficiències que cal destacar d'aquest Reial decret són les següents:

1. En cap punt no es fa referència explícita als estàndards internacionals de qualitat, amb els quals hi ha un compromís de compliment explícit per part dels estats.
2. En el procés de verificació de títols oficials no es fa referència als estàndards internacionals de qualitat, ni tampoc no es menciona la necessària avaluació externa o pertinença al Registre Europeu d'Agències de Qualitat, ni s'estableixen mecanismes de cooperació i reconeixement mutu entre aquestes agències. En concret, no queda clar si, quan s'assigna aquesta funció a l'ANECA, això es fa per la seva adequació als estàndards internacionals o per un desig implícit de mantenir una homogeneïtat en el procés. En aquest segon cas, l'homogeneïtat hauria de quedar suficientment garantida per la definició detallada del mateix disseny del procés que estableix el Reial decret, sense que calgui la centralització de la verificació, sempre que aquesta verificació sigui duta a terme per una agència degudament acreditada, en la forma que haurà de concretar la Conferència General de Política Universitària, d'acord amb la reforma de la LOU.
3. El paper que s'assigna al Consejo de Universidades en el procés de verificació dels títols oficials és contrari als estàndards internacionals de qualitat. D'acord amb aquests estàndards, l'agent avaluador ha de ser independent de l'avaluat; concretament, als estàndards de l'ENQA, pel que fa referència a la independència de les agències, hi diu:

“Les agències han de ser independents, en la mesura que són responsables de les seves activitats i que les altres parts implicades, com ara institucions acadèmiques, ministeris o altres, no poden influir en les conclusions i recomanacions dels seus informes.”

Aquesta deficiència és especialment evident en els paràgrafs 9 i 11 de l'article 25 del Reial decret, en els quals es regula el paper del Consejo de Universidades en les reclamacions en contra de resolucions de valoració negatives.

La gravetat d'aquesta situació, pel que fa a l'autonomia universitària catalana i a garantir el compliment dels estàndards i directrius, fa que des d'**AQU Catalunya** haguem traslladat als responsables d'universitats de la Generalitat de Catalunya la nostra opinió sobre aquesta situació i deixi a les seves mans emprendre les accions oportunes per resoldre aquest conflicte que ultrapassa les atribucions de la nostra entitat.

Josep Manel Torres Solà, cap de l'Àrea de Professorat i Recerca d'AQU Catalunya

La renovació de la Comissió d'Avaluació de la Recerca

El 20 de setembre l'Associació Europea d'Agències de Qualitat Universitària (ENQA) va confirmar **AQU Catalunya** com a membre de ple dret i com a agència de referència a Europa, després d'un procés d'avaluació dut al llarg de l'any 2007. Un aspecte clau en l'avaluació externa ha estat la independència d'**AQU Catalunya**. L'ENQA estableix que "la definició i el funcionament dels seus mètodes i procediments, el nomenament i la contractació d'experts externs i la determinació dels resultats dels processos d'assegurament de la qualitat s'han de dur a terme de manera autònoma i independent respecte dels governs, les institucions d'educació superior i els òrgans d'influència política".

La Comissió d'Avaluació de la Recerca (CAR) ha dut a terme les seves activitats de manera totalment independent. També en els nomenaments dels seus membres i experts avaluadors ha tingut independència. Enguany es compleixen els primers quatre anys d'activitat de la CAR i, per tant, s'ha de renovar parcialment. Això suposa que la nova comissió ja no estarà formada per cap dels membres que van iniciar l'avaluació del professorat universitari d'acord amb la Llei d'universitats de Catalunya (LUC). Tot i que la LUC confia la proposta de nous membres al president de la CAR, perquè la ratifiqui el Consell de Direcció d'AQU Catalunya, la CAR ha aprovat un procediment detallat de renovació de la comissió que fa el procés més transparent.

En primer lloc, es fixen els requisits que han de reunir els membres de la CAR: a) ser catedràtics o catedràtiques en actiu, funcionaris o contractats, del sistema públic català, i b) tenir quatre o més avaluacions positives de la seva activitat investigadora o, alternativament, haver estat guardonat amb la medalla Narcís Monturiol, la distinció de la Generalitat de Catalunya o una altra distinció de nivell anàleg o superior a criteri del Consell de Direcció d'**AQU Catalunya**.

En segon lloc, es fa un conjunt de recomanacions a seguir en la renovació de la CAR. S'ha de procurar un equilibri entre els diferents àmbits de coneixement en la designació dels membres de la CAR i assegurar que cada comissió específica té una representació d'entre tres i quatre membres. La proposta de renovació ha d'assegurar, en la mesura del possible, la paritat de gènere a la comissió. També s'ha de procurar un equilibri entre universitats, respectant el pes relatiu de cada institució en el sistema; i si això, per la dimensió de cadascuna de les universitats, no fos possible, s'hauria d'assegurar la representació correcta de totes en el conjunt de les comissions específiques.

Finalment, es fixa el procediment a seguir per tal que el president de la CAR faci la seva proposta de noves incorporacions. D'acord amb aquest procediment, cada membre de la CAR va poder fer una proposta d'un màxim de quatre persones. Amb aquestes propostes es va confeccionar una llista de la qual es van purgar les persones que no complien els requisits abans esmentats. D'aquesta llista, n'han sorgit les 10 persones que es van proposar al Consell de Direcció per incorporar a la CAR. La Direcció d'**AQU Catalunya** i el Comissionat per a Universitats i Recerca van ser informats del procediment i de la proposta que es va elevar al Consell de Direcció i que va ser ratificada el 22 d'octubre.

Les persones que s'incorporen a la Comissió són: Antònia Agulló Agüero (UPF), Maria Dolors Baró Mariné (UAB), Pilar Bayer Isant (UB), Joaquim Casal Fàbrega (UPC), Luis Castañer Muñoz (UPC), Xavier Freixas Dargallo (UPF), José Eugenio García-Albea Ristol (URV), Roser González Duarte (UB), Enric Herrero Perpiñán (UdL) i Jaume Vilarrasa Llorens (UB).

D'aquesta forma la CAR queda composta per les persones següents:

Membre	Comissió	Àrea	Universitat
Lola Badia Pàmies	Humanitats	Filologia Catalana	UB
Josep M. Fullola Pericot	Humanitats	Prehistòria	UB
Antoni Simon Tarrés	Humanitats	Història Moderna	UAB
Maria del Ripio Freixa	Humanitats	Història de l'Art	UB
Antònia Agulló Agüero	Ciències Socials	Dret Financer i Tributari	UPF
Anna Cabré Pla	Ciències Socials	Geografia Humana	UAB
Xavier Freixas Dargallo	Ciències Socials	Fonaments de l'Anàlisi Econòmica	UPF
José Eugenio García-Albea Ristol	Ciències Socials	Psicologia Bàsica	URV
M. Dolors Baró Mariné	Ciències	Física Aplicada	UAB
Pilar Bayer Isant	Ciències	Àlgebra	UB
Jaume Vilarrasa Llorens	Ciències	Química Orgànica	UB
Roser González Duarte	Ciències de la Vida	Genètica	UB
Enric Herrero Perpiñán	Ciències de la Vida	Microbiologia	UdL
Montserrat Ponsà Fontanals	Ciències de la Vida	Biologia Cel·lular	UAB
Jaume Guàrdia Massó	Ciències Mèdiques i de la Salut	Medicina	UAB
Jordi Mallol Miron	Ciències Mèdiques i de la Salut	Farmacologia	URV
Rosa Miró Ametller	Ciències Mèdiques i de la Salut	Biologia Cel·lular	UAB
Joaquim Casal Fàbrega	Enginyeria i Arquitectura	Enginyeria Química	UPC
Luis Castañer Muñoz	Enginyeria i Arquitectura	Tecnologia Electrònica	UPC
Pere Brunet Crosa	Enginyeria i Arquitectura	Llenguatges i Sistemes Informàtics	UPC

Miquel Vidal Espinar, consultor en matèria d'avaluació de centres de recerca d'AQU Catalunya

L'avaluació de centres de recerca a AQU Catalunya

L'any 2005, **AQU Catalunya** va rebre l'encàrrec del Consell Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica (CIRIT) de participar en l'avaluació macro del III Pla de recerca de Catalunya (III PRC), en concret de dur a terme l'avaluació *ex post* del Programa de Centres de Recerca del III PRC. Aquest programa, que va ser vigent durant el període 2001-2004, va ajudar a finançar les activitats d'uns 45 centres, amb un pressupost destinat a assignacions per al funcionament dels centres de prop de 270 milions d'euros i un pressupost addicional d'uns 70 milions d'euros per a inversions en obra i equips.

Aquesta activitat d'avaluació, que es va fer en el marc d'un comitè creat *ad hoc* pel CIRIT (Comitè Interdepartamental per a l'Avaluació de la Recerca, CIAR), va ser la primera experiència d'**AQU Catalunya** en l'avaluació de programes i centres de recerca. En el context d'aquesta avaluació, i tot i que el procés es va desenvolupar atenent els acords adoptats pel CIAR, es va intentar crear un marc metodològic que respectés al màxim els nivells de qualitat de les avaluacions dutes a terme per **AQU Catalunya**, que s'aprofités de la seva àmplia experiència prèvia en avaluació institucional i que alhora respongués específicament als objectius de l'avaluació. El resultat d'aquest esforç va ser la creació i edició, l'any 2006, de la *Guia d'avaluació del Programa de Centres del III Pla de recerca de Catalunya*. És important destacar que aquesta guia no es va dissenyar per avaluar els centres, sinó per analitzar el grau d'assoliment dels objectius del Programa de Centres.

La participació en aquest procés avaluatiu va posar de manifest el buit metodològic que existeix al nostre país pel que fa a l'avaluació pública de programes de recerca, en general, i de centres de recerca, en particular. Mentre que en altres països ja hi ha agències d'avaluació d'institucions de recerca, i fins i tot en l'àmbit estatal ja s'han fet alguns passos en aquest sentit, a Catalunya encara no s'ha pogut consolidar la cultura de l'avaluació de centres de recerca i centres afins (centres de serveis, centres d'innovació tecnològica, etc.), tant *ex ante* (prèvia a la seva creació) com de seguiment i *ex post* (després d'un període d'activitat específic). Sembla lògic pensar en la necessitat de l'avaluació d'aquests centres, si es considera que moltes vegades la major part del seu finançament és públic (bé perquè siguin centres universitaris o perquè hagin estat creats en el marc dels plans de recerca catalans) i que en alguns casos no es dona l'existència d'un contracte programa que prevegi l'assoliment d'uns objectius i d'uns valors preestablerts de productivitat i d'impacte en els sectors cultural i econòmic.

És en aquest context que **AQU Catalunya** va decidir l'elaboració de la *Guia d'avaluació de centres de recerca*, amb l'objectiu de crear una eina metodològica flexible i que permetés l'avaluació de centres de diferent tipologia. Aquesta guia descriu un procés d'avaluació que segueix l'habitual enfocament d'**AQU Catalunya**, on després d'una etapa d'avaluació interna, amb l'elaboració d'un informe d'autoavaluació per part d'un comitè d'avaluació intern, segueix l'avaluació externa amb un comitè format per experts internacionals. Els principals eixos en què s'estructura l'informe d'autoavaluació descrit a la Guia (missió; visió: política i pla estratègic; organització i lideratge; recursos humans; infraestructures; relacions externes; interacció amb la societat, comunicació i imatge; resultats; generació de recursos econòmics: projectes i convenis; activitat docent) permeten analitzar totes les dimensions que han de conduir a la valoració del centre.

Aquesta guia ha de ser entesa no com una eina penalitzadora, sinó com un instrument que possibiliti arribar a un diagnòstic per potenciar els punts forts del centre, pal·liar els punts febles detectats i establir un pla de millora de l'estructura i les activitats del centre que permeti mantenir-lo en el camí vers l'excel·lència. Aquesta és la forma que tenim per tal que, un cop un centre hagi estat creat i comenci a desenvolupar les seves activitats, se n'asseguri la qualitat, productivitat, rellevància, vitalitat i viabilitat. En tot cas, cal que aquesta guia sigui provada per tal de poder ser millorada, en un procés de metaavaluació continu. En aquesta línia, s'ha arribat a un acord per dur a terme pròximament l'avaluació de l'Institut Universitari de l'Audiovisual, centre universitari pertanyent a la Universitat Pompeu Fabra, experiència que servirà com a prova pilot d'ús de la Guia i del marc metodològic que se'n deriva.

AQU Catalunya està plenament convençuda de l'èxit d'aquesta prova pilot d'avaluació de centres i confia que en breu podrà oferir a les diferents administracions (especialment a les universitats i a la Direcció General de Recerca) una nova eina metodològica que ajudi a l'assegurament de la qualitat no tan sols del sistema universitari, sinó de tot el sistema de recerca i innovació del nostre país.

Sobre l'impacte de les avaluacions

La bibliografia sobre l'avaluació acadèmica, com també, més en general, sobre la gestió de la qualitat total, tradicionalment ha prestat poca atenció al rol de la cognició en la implementació dels programes d'avaluació. La recerca en aquesta àrea s'ha centrat en qüestions de disseny, com ara la necessitat d'establir uns indicadors d'acompliment (Kells, 1990; Jongbloed i Westerheijden, 1993; Sizer, Spee i Bormans, 1992), o en els efectes dels sistemes d'avaluació orientats al control enfront dels sistemes d'avaluació orientats a la millora (Vroeijensteijn i Acherman, 1990). Aquest tipus de recerca analitza les dificultats tècniques que hi ha a l'hora de dissenyar protocols que avaluïn amb precisió i comparin diferents programes acadèmics, escoles o departaments, però no dedica gaire atenció als processos cognitius dels avaluats, més enllà d'intentar entendre la repercussió que tenen els diferents dissenys en el compromís.

En els estudis de l'organització, hi ha una gran part de la recerca que ha tractat el rol de la cognició en el canvi organitzacional i que pot ajudar a entendre millor per què les avaluacions de la qualitat en les universitats tenen més o menys èxit. Estudis recents en aquesta àrea han prestat cada vegada més atenció als processos d'interpretació (*sensemaking processes*) dels membres de l'organització que duen a terme els canvis iniciats per altres (Rousseau i Tijoriwala, 1999; George i Jones, 2001; Balogun i Johnson, 2004; Bartunek, Rousseau, Rudolph i DePalma, 2006). En aquest estudi m'he basat en la recerca prèvia sobre el canvi organitzacional i la cognició, per fer nova llum sobre les reaccions davant de les avaluacions de la qualitat a les universitats. En particular, he avaluat els efectes de diversos antecedents sobre les percepcions del professorat en relació amb la legitimitat i la significació de les avaluacions, i n'he verificat el rol mediador en la formació de les actituds del professorat davant d'un procés futur de reavaluació.

En aquest context, i prenent com a base l'activitat d'avaluació institucional d'**AQU Catalunya**, he elaborat la tesi doctoral *Quality evaluations and their impacts: the roles of legitimacy and significance*, sobre la legitimitat i la significació de les avaluacions de la qualitat en els programes de formació.

El meu treball s'ha centrat en l'avaluació de vint programes de grau de quatre universitats diferents de Catalunya, durant el període 2000-2004. Els objectius de la meua recerca han estat: 1) estudiar les repercussions que tant la fidelitat de les

avaluacions realitzades al model proposat per **AQU Catalunya** com la identificació del professorat amb els programes de grau objecte d'avaluació i la seva formació disciplinària tenen sobre les percepcions del professorat, i 2) provar si aquestes percepcions intervenen en la relació entre aquells antecedents i les actituds del professorat envers una futura reavaluació del programa. Aquest estudi aporta noves proves sobre la importància que tenen les percepcions dels membres de l'organització per realitzar amb èxit avaluacions de la qualitat, i també nova llum en els factors que repercuteixen de manera significativa en aquestes percepcions.

Les avaluacions que he estudiat van ser formulades per **AQU Catalunya** en termes de desenvolupament. Un dels objectius principals d'aquestes avaluacions era començar a crear una cultura o una sensibilitat cap a les avaluacions internes que fos capaç d'implicar el professorat en la millora dels seus propis programes. Tanmateix, els resultats d'aquest estudi mostren que la majoria de professors (tant els qui formaven part dels comitès d'avaluació interns com els qui no) eren bastant escèptics pel que fa a la legitimitat i la significació d'aquestes avaluacions.

Els meus resultats també assenyalen que la fidelitat de les avaluacions al model d'**AQU Catalunya** no afecta les percepcions del professorat. Altres factors, com ara el grau d'identificació del professorat amb el programa objecte d'avaluació i la seva formació disciplinària, han resultat ser més rellevants a l'hora de conformar les percepcions del professorat respecte de les avaluacions. Aquest professorat apunta la necessitat que l'Agència analitzi altres aspectes addicionals de l'avaluació, més enllà de la participació, el suport i la implementació de la proposta. A més dels aspectes tècnics del procés d'avaluació, els agents avaluadors haurien de ser més conscients dels tipus de públics acadèmics amb qui tracten. Quina formació tenen? Per què estan més o menys identificats amb els seus programes?

El professorat tendeix a mantenir-se escèptic amb relació a les avaluacions que no sembla que tinguin cap conseqüència directa i que no tenen el suport d'un finançament extra. A més, el professorat que presenta nivells baixos d'identificació amb el programa potser senzillament està més preocupat per la seva pròpia recerca que per les seves responsabilitats docents relacionades amb els programes.

Equip de redacció i producció | Maria Giné Soca, Conchita Herruzo Fonayet, Àgata Segura Castellà

Correcció lingüística i traducció | Natàlia Morell Salvadó

Disseny i maquetació | Josep Turon

Impressió | Canon Editorial, SL

Edició | Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya
Via Laietana, 28, 5a planta 08003 Barcelona
Tel.: 93 268 89 50 www.aqucatalunya.cat

Dipòsit legal | B-47.523-2000